

ДЖЕРЕЛА МЕНТАЛЬНО-ПРАВОВОГО ПОЛЯ

Важливим у предметному полі є джерела менталітету. З цього приводу В. Татаркевич зазначає, що людина народжується нічим і “буде такою, якою сама себе зробить”. Автор наголошує, що умови, в яких живе людина, завжди ті ж самі: необхідність праці, спілкування з іншими, смерть [1,с.428]. Можна з того твердження вивести предметні ментальні засади людини: відношення до праці, уміння спілкуватися, гідно завершити життя на землі. Звичайно, це базові ментальні засади, на основі яких формується велика кількість індивідуальних норм поведінки. Саме прояви цих правових норм визначають правову ментальність людини і дають можливість здійснити аналіз джерел менталітету, тобто вплив умов середовища на способи життєдіяльності, її власний вибір очікуваних результатів.

Не викликає сумніву, що менталітету притаманний етнонаціональний характер. Як зазначає А. Багнюк, що етнічний фактор полягає в тому, що нація формується з людей одного етнічного складу: об'єднаних мовою, самоусвідомленням себе самих і себе у світі; усвідомленням свого походження та своєї історичної єдності, а також спільністю традицій [2,с.328].

Це означає, що менталітет має етнонаціональне походження, що є природною реальністю, ментальним фондом. Етнонаціональне походження означає, що людина сама для себе менталітету не створює, це не в її силах, хоча окремі мікроелементи менталітету є все-таки власною творчістю.

Національна ментальність (за суттю людськісність) є латентним (прихованим) змістом національного буття або субстанційною основою національної духовності, яка визначає характер самосвідомості і життєдіяльності національних суб'єктів. Менталітет це такий шар свідомості, який прихований від самої людини, тому впливає на її поведінку автоматично позасвідомо [2,с.334]. Така латентність характеризує певні ментальні установки, ціннісні орієнтації, визначає своєрідну ментальну методологію життєдіяльності людини у вигляді духовних технологій (подібно до комп'ютерної технології).

Походження ментальності впливає з того, що нація неповторно та унікально “вбирає” в себе Дух навколишнього середовища, тобто, Дух тіла природи. Тобто, ментальність нації це “спожитий” нацією Дух природи, в якій нація оформилась і життєдіє. Вияв національної ментальності міститься в особливостях світосприйняття, в моральних вимогах і нормах поведінки в життєвих настроях і формах взаємин, вжилах характеру і в ставленні до праці, творчості. В цілому національний менталітет і ментальність є явищем унікальним завдяки розмаїттю природи неповторне природне середовище задає неповторні

ознаки життєдіяльності нації через пізнавально практичне ставлення до цього середовища [2,с.334-335].

До предметного поля відноситься структура менталітету, тобто його будова, яка має складові елементи з відповідною композицією. Слід зауважити, що з різними підходами можна підійти до визначення структури менталітету.

Зокрема, В. Візгін вважає, що структуру визначають такі складові елементи: природне і культурне, раціональне і емоційне, свідоме і безсвідоме, індивідуальне і колективне [3,с.177], а П. Берк вказує такі види елементів: інтереси, категорії, метафори [4,с.59], індивідуальна та суспільна свідомість, життєві настанови, моделі поведінки, емоції, налаштування, культурні традиції [5,с.370]. Звичайно, у наукових дослідженнях вказуються й інші структурні елементи з відповідними класифікаціями. Однак, наше дослідження більше стосується менталітету у праві, його проявах у правовому житті людей, тому використовуватимемо відповідні структурні елементи та класифікацію.

Виходимо з того, що менталітет є своєрідним характером людини [6,с.212]. Під характером (від грец. – відбиток, ознака, риса, особливість) розуміють сукупність відносно сталих індивідуальних психічних рис людини, що виявляються в її поведінці й діяльності, ставленні до суспільства, колективу, самої себе. В характері фіксується цілісність духовного життя людини, один з головних показників її індивідуальності [7,с.352]. Прояви характеру є ментально обумовлені. Тобто вони підкоряються меті життєдіяльності і меті поведінки, що у кримінальному праві фіксується як мета і мотив злочину (суб'єктивна сторона злочину). Звичайно, не кожна людина є злочинцем, але кожна людина має свою мету і соціальні мотиви життя відповідно до свого менталітету.

Мета це усвідомлене передбачення бажаного результату діяльності, яке зумовлює пошук засобів і шляхів його досягнення. Засоби предмети, способи дії, поведінки, соціальні інститути, за допомогою яких досягається повна мета; сукупність елементів діяльності, спрямованих на осмислення, покладання, реалізацію мети [5,с.371]. Соціальний мотив це установка соціального суб'єкта, яка визначається системою суспільних відносин і є передумовою здійснення певних соціальних дій. Мотив виступає конкретизацією соціальної потреби й інтересу, безпосереднім збудником їх реалізації [6,с.234].Із цих та інших дефініцій можна скласти велику кількість структурних елементів менталітету. Мета і мотив формують ментальність, яка на думку С. Кримського і В. Заблоцького, втілює свого роду “партитуру” нормальних життєвих сценаріїв, що забезпечують відтворення етнопсихологічної та соціокультурної специфіки певних соціумів [5, с.369].

Життєві сценарії завжди перебувають у правовому полі і щоб їх зрозуміти потрібно часто вдаватися до філософсько правового обґрунтування.

Список використаних джерел:

1.Татаркевич В. Історія філософії: Т.3.: Філософія ХІХ століття і новітня / В. Татаркевич. // Пер. з пол.. О. Гірний. - Львів: Свічадо,1999. – 568с.

2.Бачнюк А.Л. Філософія. Онтологія. Гносеологія. Соціальна філософія / А.Л. Бачнюк, В.О. Стародубець. – Тернопіль: Видавець Стародубець, 2005. – 412с.

3.Визгин В.П. Ментальность, менталитет. Современная западная философия: Словарь / В.П. Визгин. – М.: Политиздат, 1991. – 175с.

4.Берк П. Сила и слабость ментальности / П. Берк. // История ментальностей и историческая антропология: Зарубежные исследования в обзорах и рефератах. – М.:Институт всеобщей истории РАН, Российский государственный гуманитарный университет. – 1996. – №1. – С.14–19.

5.Шинкарук В.І. Філософський енциклопедичний словник / В.І. Шинкарук. – К.: Абрис, 2002. –744с.

6.Пічі В.М. Соціологія: терміни, поняття, персоналії. Навчальний словникдовідник / В.М. Пічі. – К.: ”Каравела”, Львів: “Новий Світ2000”, 2002. – 480с.

7.Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – К.: Либідь,1997. – 376с.